

MINA SYNPUNKTER I SAMBAND MED SAMRÅD OM KATTEGATT OFFSHORE

Favonius fick nej på sitt projekt Skottarevet av Miljööverdomstolen 2009-03-05. Detta nej bekräftades då bolaget förvägrades prövningstillstånd i Högsta Domstolen 2010-05-28. Därför var det med stor förundran jag erfor att Favonius lanserat ett nytt projekt ”Kattegatt Offshore” på exakt samma plats, men med 50 vindkraftverk i stället för 30.

Miljölagen kräver att företaget redovisar projektet i form av samråd och detta har gjorts vid två tillfällen. Samrådsförfarandet uppvisar många underligheter.

Nygammalt projekt?

Är det fråga om ett nytt projekt eller samma gamla Skottarev? Favonius slirar på beskedet. Man förstår varför. Är det samma projekt, så har man ju redan fått det prövat. Är det ett nytt projekt, så ska det rimligen byggas enligt Länsstyrelsens sk Sydhavsvindrapport, se

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/kartor-och-planeringsunderlag/sydhavsvind.pdf>

I denna rapport, som framtagits av fem länsstyrelser, påpekar länsstyrelsen i Halland att man vill bevara en frizon om 15 km längs hela Hallandskusten, men att det pågående projektet ”Skottarevets” prövning om tillstånd bör fullföljas (vilket nu är gjort). De fem länsstyrelserna vill att projektet minskas, i stället bör Stora Middelgrund utökas, dock så att det inte stör havsutsikten från Bjärehalvön. Länsstyrelsen i Skåne vill där ha en frizon på 25 km.

Det ”nya” projektet ligger ca 7 km från stranden.

Samrådsförfarandet

Uppläggningsen visar på en höggradig nervositet från Favonius sida och ett raffinerat taktiserande för att undgå den förväntade kritiken. Sålunda har man delat upp förfarandet på två tillfällen. Det första mötet hölls med myndigheter i april 2011. Till detta var inte allmänheten välkommen. Mötet för allmänheten skedde i form av en tillrättalagd dagsutställning och, i strid med praxis, utan möjlighet till offentlig utfrågning. Detta ”samråd” skulle mycket väl kunna ha skett någon gång under sommaren, men försköts till 2011-09-26, dvs till en tidpunkt då strandboende sommarfalkenbergare, som kunde ställa obehagliga frågor, förväntades ha åkt hem.

Var blev torsken av?

Miljööverdomstolen avslog vindkraftsprojektet på Skottarevet, eftersom det placerats på ett viktigt lekområde för torsken.

Fiskeriverket (numera Havs- och vattenmyndigheten) har i sitt yttrande i april i år om det nya förslaget konstaterat att det inte finns något som tyder på att situationen för torskbeståndet har förbättrats – snarare tvärtom. Man ber därför Favonius att sätta sig in i de nya rön som framkommit sedan avslaget och lämna relevant underlag hur man tänker avhjälpa problemen. Något svar har man per idag inte fått från Favonius.

I den broschyr som delades ut till allmänheten vid det s k samrådsmötet 2011-09-26 finns inte huvudanledningen (torsken) till det tidigare avslaget redovisat. Inte heller har frågan belysts i texten. Den nämns endast i förbifarten i en mångordig bilaga författad av bolagets konsult, där torskproblematiken skickligt gömmts mellan ormsjärnor, simkrabbor och andra havets invånare. Fiskeriverkets nya synpunkter har inte ens nämnts.

Favonius' projektledare bagatelliserar problemen i ett uttalande i Falkenbergsposten v39/2011 och menar att parken endast upptar en knapp procent av torskens lekområde. Hon kunde ha läst sin egen broschyr, där det påpekas att ljudtrycket från verken fortplantar sig över stora avstånd. Fiskeriverket, som ansåg att det främst är ljudet från verken som stör torskens lek, har i sin inlägga beträffande Skottarevet karterat den högsta tätheten av lekfisk i Kattegatt. Av detta område utgör den nya vindkraftparkens påverkansområde mer än 10 %.

Lokalisering

Favonius kritiserades av Miljööverdomstolen bl a för att man inte undersökt flera områden än Skottarevet. Det säger man sig nu ha gjort men har, hör och häpna, kommit fram till att det gamla Skottarevsläget är det bästa på hela Västkusten. Detta tyder på en otrolig träffsäkerhet: att ha prickat rätt i första omgången innan man lyft blicken utöver Skottarevets horisont! Någon information om de olika lägena får vi inte; man hänvisar behändigt till sekretessen. Vad finns det för hemligheter i ett antal ratade lägens ekonomi och ekologi?

Befintlig kärnkraft kostar ca 15 öre/kWh att producera, vattenkraft ca 10 öre. För nya verk ökar kostnaden med 15-25 öre. Vindkraften kostar ca 75 öre (till havs över en krona). Allt enligt Vattenfall. För Kattegatt Offshore bör kostnaderna ligga en bra bit högre p g a det stora vattendjupet (ca 25 m mot exempelvis Lillgrunds ca 6 m). Därför känns det patetiskt när Favonius utesluter ett alternativt läge 15 km utanför kusten, med motiveringen att det är oekonomiskt. Mot bakgrund av att det aktuella projektet redan uppvisar en urusel ekonomi och kommer att kräva stora subventioner, borde detta läge dock ha redovisats.

Lillgrund

Detta projekt i Öresund har använts som referens. I Hallands Nyheter har det utmålats som större än Kattegatt Offshore, utan några tillrättalägganden från Favonius. Sanningen är att Kattegatt Offshore blir fyra gånger större till ytan, har 60 % högre verk och ett vattendjup som är fyra gånger större än Lillgrunds.

Synlighet

Kuststräckan utanför Falkenberg uppvisar enligt många turister och boende omistliga naturupplevelser genom sina fria horisonter. Favonius har därför inte kunnat undgå att redovisa hur mycket verken kommer att synas från stranden. Det har man visat genom ett antal fotovisualiseringar. Fotovisualiseringar är lätta att manipulera genom val av brännvidd och förgrund samt placering av (foto-)betraktaren. Hur detta framgångsrikt genomförts för Lillgrund i Öresund framgår av "Rädda Hallandskustens" hemsida.

En oförlåtligt grov manipulation har Favonius tillåtit sig genom att i visualiseringarna visat verk med totalhöjden 158 m, medan man avser ansöka om en totalhöjd av 180 m! Favonius har på sin hemsida motsägelsefullt förklarat att man vill ha möjlighet att bygga 180 m om det i framtiden dyker upp sådana alternativ men att det inte vore seriöst att visa verk som inte finns i dag.

Inte det? Se bla Areva:

From the ocean's surface to the top tip of the blade rotation, an AREVA Wind turbine assembly stands taller (616 feet / 188 meters) than the Washington Monument (555 feet / 169 meters).

Bättre än manipulerade fotosimuleringar är konkreta exempel i terrängen. I broschyren har man gett ett sådant exempel: "En utblick från Näset mot Toreboverken bedöms ge en ungefärlig bild av hur mycket verken kommer att synas". Men från Näset ser man inte Toreboverken alls, eftersom Falkenberg's tätort ligger i siktlinjen. Menar Favonius att allmänheten blir lugnad av detta enkla trick?

Den som verkligen vill veta sanningen kan åka till Ringsegård. Tag avfartsvägen vid Lilla Ringsegård busshållplats ner till stranden. Därifrån ser man Lövstavikens fem vindsnurror (plus en liten) i ungefär samma storlek som Favonius' verk kommer att se sig från stranden. Skillnaden är att det inte rör sig om fem verk utan 50 stycken.

Detta självklara exempel har man undvikit. Den som gör sig besväret att åka ner till platsen förstår varför.

På natten kommer verken att bli synliga genom hindermarkeringar. Favonius framhäver att man ska söka dispens från det högintensiva, vita blixtljus som krävs för verk över 150 m. Man bagatelliserar den hinderbelysning som krävs för sjöfarten. Dock rör det sig om ett 15 m högt fluorescerande, gult band som, beträffande ytterverken, ska belysas nattetid.

Vindkraftsverken

Om tekniken får vi inte veta mycket. Som exempel ges sex olika turbinfabrikat, samtliga med en totalhöjd 148 -163 m. Att inte fastställa vilken typ det slutligen blir är ursäktligt ur upphandlingssynpunkt. Vad som inte är ursäktligt är att man inte redovisat grundläggningen, endast några allmänna principskisser på tre olika metoder. Detta tyder på att man inte har genomarbetat projektet och det försvårar bedömningen när det gäller inverkan på torskleken, d v s det som fällde projektet förra gången.

Vindkraftens utsläpp

En vattenverksamhet får enligt Miljöbalken bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

Vad är då samhällsnyttan av Kattegatt Offshore? Jo enligt Favonius är det den miljöbesparing genom minskade utsläpp som uppstår då vindkraften ersätter annan el. Besparingen redovisas i tabellform.

Att vindkraftverk producerar el utan att ge några utsläpp av växthusgaser hävdas ofta i vulgärpropagandan. Men att detta skulle framföras i ett så förment seriöst sammanhang som Favonius' presentation hade man inte väntat sig. I prospektet står det: "Vindkraft är ren el som inte ger några utsläpp eller kräver några transporter".

Tillverkning av verken, byggnadsarbeten, de gigantiska mobilkranarna som krävs för montaget, all tillsyn och underhåll sker sålunda utan något utsläpp av koldioxid? Och inga transporter?

Naturligtvis är detta helt fel. Vattenfall har en omfattande statistik på utsläppet från sin elproduktion. Enligt denna avger vindkraften ca 11 g fossilt CO₂ per kWh, d v s ca tre gånger så mycket som kärnkraften och dubbelt så mycket som vattenkraften. Och då är alla utsläpp

med, inklusive kärnkraftens bränslecykel (se http://www.vattenfall.se/sv/file/Livcykelanalys-2005_11336961.pdf).

Favonius har redovisat hur projektet minskar utsläppen av CO₂ m fl växthusgaser i förhållande till elproduktion med fossila bränslen. Men dessa svarar för en försumbar del av den svenska elproduktionen så länge kärnkraftverken fungerar och tillgrips endast vid toppbelastningar. Utsläppen av växthusgaser minskar sålunda knappast. Om det är kärnkraften, som vindkraftsparken är tänkt att ersätta, så ökar ju i stället utsläppen.

Favonius skriver att ”vindkrafts-el ersätter elen på marginalen”. Men vindkraften styrs endast av Vår Herre och kan inte sättas in när vi behöver den, exempelvis kalla vinterdagar när det inte blåser och industrin går på helvarv. I stället måste den nyckfulla vindkraften utjämnas med den flexibla och lagringsbara vattenkraften. Men vattenkraften klarar inte av hur mycket vindkraft som helst.

I de flesta vindkraftverk ingår grundämnet neodym. Detta förekommer på många ställen i världen, men utvinningen är en svår process med radioaktivt och cancerogent avfall. Därför kommer ca 95 % av utbudet från Kina, där miljötänkandet hitintills varit rudimentärt. Nu har man emellertid i Kina, efter att ha tvingats tvångsflytta folk från drabbade utvinningsområden, begränsat exporten och brist på neodym hotar. Fyndigheter finns även i Sverige. Är vindkraftsvännerna villiga att tillåta denna miljömässigt tveksamma produktion här eller vill man fortsatt sopa problemen under den kinesiska mattan för att kunna skryta med sin ”rena el”?

Av de aktuella verk som upptas i Favonius lista, innehåller merparten neodym.

Genom det blivande vindparkområdet går f n fartygstrafik. Enligt en beräkning rör det sig om ca 1400 fartyg om året som efter utbyggnaden måste ta en sju kilometer längre väg. Vad innebär detta i ökade utsläpp och ökad förbrukning av fossila bränslen?

Varför Kattegatt Offshore?

Varför har Favonius valt att presentera sin stora vindkraftspark utanför Falkenberg med ett starkt vinklat underlag och undvikit en debatt vid samrådsmötet, som förlades till en tidpunkt då de flesta sommarfalkenbergare åkt hem?

Svaret är att det finns mycket pengar i projektet. Det är ett uruselt projekt rent ekonomiskt, men då politikerna griper in med piska och morot upphävs normala ekonomiska lagar och då kan projektet bli en fin affär. Om Favonius kan klara av alla tillstånd till detta mångmiljardprojekt, kan man sälja det till en större operatör. Vattenfall har utsatts för starkt tryck från politikerna; 26 miljarder bränner i fickorna för investeringar inom vindkraften enligt DI 2011-10-05.

Jämför man med andra projekt så bör Favonius få ut några hundra miljoner vid försäljning av Kattegatt Offshore efter det att man erhållit alla tillstånd. Favonius egna kostnader är obetydliga, hitintills har kommunen stått för större delen av dessa.

Kommunens roll

Att ett privat företag försöker göra ett klipp är förståeligt. Svårare är det att förstå kommunens agerande. Bortsett från att man vill fördärva en av sina främsta naturtillgångar, en fantastisk kuststräcka, så är agerandet obegripligt ur ekonomiskt synpunkt.

Falkenbergs kommun har tagit fram projektet och sålt det vidare tillsammans med Favonius till Agrivind för ett pris av 33 mkr som skulle betalas i takt med att projektet utvecklades. I denna summa ingår ersättning för de kostnader som kommunen haft för projektet,

bedömningsvis mer än halva beloppet. Priset har senare nerprutats till 30 mkr att betalas när sista verket snurrar. Det är inte bara en fullfinansiering. Om Favonius säljer projektet, behöver man inte betala något förrän det är i drift. Man har alltså ett räntefritt lån på 30 mkr i några år efter försäljningen.

Detta kan jämföras med vindkraftverk på land där operatören normalt får normalt betala 50–75 000:- per MW och år till markägaren utan att denne ställer upp med annat än marken. För ett projekt av Kattegatt Offshores storlek skulle det innebära storleksordningen 400 mkr under de ca 30 åren vindkraftsparken beräknas vara i drift. Kommunen säljer den fria havsutsikten billigt!

Kommunen har dessutom åtagit sig att stödja projektet, vilket säkert kommer att kosta. Löftet bör även innebära ett trovärdighetsproblem för kommunen som remissorgan, eftersom man på förhand lovat sägas ja till ett projekt som endast är översiktligt redovisat och som innehåller flera alternativ.

En intressant fråga är vad som kommer att hända då vindkraftparken tjänat ut. Kommer det att stå ett 50-tal ”stubbar” kvar ute i Kattegatt, ungefär som fundamenten i Ätran efter den gamla järnvägsbron? Har kommunen garderat sig för detta? Ett åtagande från Agrivind eller Favonius är inte mycket värt. Företag kan gå i konkurs.

* * *

Några fördelar, annat än för Favonius' ägare, ser jag inte med projektet. Det minskar inte utsläppen av växthusgaser. Produktionen av el sker till en mycket hög kostnad som, med hänsyn till projektets storlek, kan påverka den totala prisbilden för el i landet, samtidigt som projektet binder en stor del av de bidragsresurser som står till förnybar elproduktions förfogande och därmed parasiterar på bättre alternativ. Torskbeståndet, som enligt Havs- och vattenmyndigheten befinner sig i ett kritiskt läge, riskeras att bli ytterligare decimerat, eventuellt slås ut helt.

Med projektet påverkas en väsentlig del av den mellanhalländska kuststräckans havsutsikt, naturvärden som Länsstyrelsen i Halland säger sig slå vakt om. Ekonomiskt kan detta få genomslag på turistnäringen i Falkenbergområdet.

Avslutningsvis citeras Miljöbalkens inledningsparagraf. Bl a kan man fundera på hur kommande generationer positivt kommer att påverkas av ett projekt som har en livstid på 25-30 år:

”Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.”

Falkenberg den 15 oktober

Mats Dahlbom